

Medioitunut musiikki eurooppalaisissa kylissä

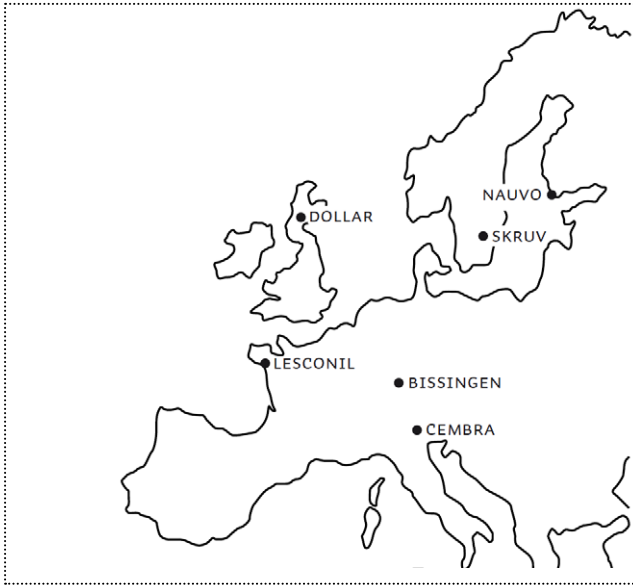
SOMECO – *Sonic Mediations and Ecocritical Listening* -tutkimuksessa (2024–2027) tarkastellaan kuuden eurooppalaisen kylän ääniympäristöä¹. Tutkimuksen tehtävänä on selvittää musiikin medioitumista, kuuntelukulttuurin muutosta sekä paikkallisten kokemuksia ilmastonmuutoksen ilmenemisestä alueen äänimaisemassa. SOMECO jatkaa *Five Village Soundscapes, Acoustic Environments in Change* (FVS, AEinC) ja *Soundscapes and Cultural Sustainability* -tutkimuksia (Järviluoma ym. 2009a; Schafer 2009 [1977]; SOCS 2009). Ensiksi mainittujen kenttätutkimusaineisto kerättiin vuosina 1975 ja 2000, mikä tekee mahdolliseksi paikkakuntien tarkastelun 50 vuoden aikajänteellä. SOMECO rakentuu etnomusikologian ja ääniantropologian tutkimusperinteille.

Vuoden 1975 tutkimuksessa kylien valintaperusteena olivat muiden muassa ympäröivästä maaseudusta erottuvat ja omaleimaiset ääniympäristöt, selkeät äänisignaalit ja yhtenäinen sosiaalinen elämä. Luonnehdinnat pitivät paikkansa myös vuonna 2000, vaikka muutokset talouselämässä sekä liikenteen määrässä ja koostumuksessa olivat muuttaneet ympäristöä. Ruotsin Skruvissa tehtaiden pillien käyttö ja polkupyöräliikenne olivat vähentyneet. Saksan Bissingenissä ja Italian Cembrassa motorisoitu työmatkaliikenne oli puolestaan lisääntynyt. Ranskan Lesconilissa kalastuselinkeino ja kalastusalukset olivat vähentyneet merkittävästi, ja Skotlannin Dollarissa istutetut metsiköt tai talousmetsät läheisillä Ochil-kukkuloilla olivat vaikuttaneet alueen linnustoon (kuva 1). Turun saaristossa sijaitseva Nauvo sisällytettiin tutkimukseen vuonna 2000, joten vertaileva tutkimus on luettavissa vasta SOMECO:n keräämän aineiston analyysin jälkeen.²

¹ SOMECO (2025). Suomen Akatemia, rahoituspäätös 362039. Olen hankkeen vastuullinen johtaja, aiemmin toimin *Acoustic Environments in Change*- ja *Soundscapes and Cultural Sustainability* -hankkeiden tutkijana. Tutkimuskohteita luonnehditaan artikkelissa kyliksi aiempien tutkimusten perusteella, ei tämän hetken hallinnollisessa merkityksessä.

² SOMECO:n kenttätutkimusaineisto kerättiin keväällä 2025, eikä se näin ollen ehtinyt tämän artikkelin aineistoksi.

Kuva 1. FVS/AEinC -tutkimuksen kylät (Järviluoma ym. 2009a: 17)

SOMECO on etnografinen pitkittäistutkimus, joka on ajankohtaistettu vastaamaan tämän päivän tutkimushaasteisiin. Näistä tarkastelen artikkelissani mediaympäristön makrotason muutoksia ja niiden ilmenemistä alueiden ääniympäristössä tukeutuen edellä mainittuihin julkaisuihin ja tutkimusten yhteydessä kerättyyn kenttätöaineistoon. Kylien sähköistyminen, mediaympäristö ja kyläläisten mediankäyttö noteerattiin aiemmissa tutkimuksissa, tosin ensimmäisessä rajoitetuissa määrin, minkä vuoksi myös valtakunnantason mediatarjonnan vaikutukset jätettiin pääsääntöisesti huomiotta.

Mahdollisena selityksenä vuoden 1975 *Five Village Soundscapes* -ryhmän kohdalla on pioneeritutkimuksen kokeileva luonne ja rajallinen aika kenttätöön tekemiseen. Syytä voidaan hakea myös tutkimusryhmän pedagogisesta otteesta, jonka oletettuna lopputulemana oli ääniympäristön laadullinen parantaminen ja tietoisuuden lisääminen. Faktisesti äänimaisematutkimuksen alkua ja juuri on meluntorjunnassa ja ympäristön aistinvaraisessa arvioinnissa. Keskeiseksi toimintamalliksi muodostui myönteinen suhtautuminen ääniympäristöön ja kuuntelijakeskeisyyden korostaminen (Truax 2011).

Vuoden 1975 tutkimuksessa kiinnitettiin kriittistä huomiota ääniympäristön ongelmakohtiin, joihin luettiin akustisen yhteisön ulkopuoliset äänet. Media katsottiin osaksi tätä, joskaan mediatarjonnan tai median käytön juurisyyden selvittämiseen ei tutkimusryhmän kiinnostus riittänyt paria mainintaa lukuun ottamatta. Kylät eivät kuitenkaan edes 1970-luvulla olleet vain omavaraiseen

akustiseen viestintään tukeutuvia pastoraalisia lintukotoja, kuten joistakin tutkijoiden johtopäätöksistä ja retoriikasta voi olettaa. Ne olivat jo modernisoituneita tai eri tahtiin modernisoituvia yhteisöjä erityisesti medioituneen musiikin osalta (ks. luku Akustemologia ja medioituneen musiikin tutkimus), ja siksi tämän tulisi olla myös tutkimuksellisesti kiinnostavaa. Näkökulma ei ole aiempia tutkimuksia poissulkeva, vaan pikemminkin rohkaisee tarkastelemaan musiikin uusia käyttöjä osana paikallista elämää.

Äänen medioituminen tulee sisällyttää tutkimukseen myös siksi, että media-ympäristö on perin toisentyyppinen edellisten tutkimusten tekoaikaan verrattuna. 1970-luvun radiosta, äänilevyiltä, c-kasetilta tai televisiosta analogisesti välittynyt ääni on vaihtunut älypuhelimien sisältöihin ja julkisen tilan digitaaliseen taustamusiikkitarjontaan. Ääniteknologinen kehitys ja musiikin kuunteleluun tarkoitettujen laitteiden yleistymisen liittyvät laajempiin infrastruktuuriin, median ja lainsäädännön muutoksiin, jotka lopulta manifestoituvat henkilökohtaisessa ja yhteisessä äänimaisemassa.

Muutos koskee myös mediasisältöjä, sillä akustinen, sähköakustinen ja digitaalinen viestintä ovat nykyisessä mediaympäristössä työläästi toisistaan erotettavissa. Erityyppiset sisällöt ja niitä välittävät digitaaliset alustat ja sovellukset yhdistyvät yksittäisessä viestintävälineessä ratkaisevasti erilaisella tavalla aiempiin laitteisiin verrattuna (ks. esim. Seppänen & Väliaverron 2012). Digitaalisten alustojen käyttö ei ole myöskään samalla tavalla riippuvaista kansallisesta sääntelystä kuten analogisen median kohdalla.

Keskityn artikkelissani ääntä välittävään mediaan siksi, että erityyppiset musiikin lähteet soivat usein myös julkisessa tilassa ja siten osana yhteistä äänimaisemaa. Yhden artikkelin mitan rajoittamana kiteytän kylien mediaympäristön rakenteelliset muutokset ja niiden mahdolliset implikaatiot paikalliseen elämään. Tarkastelen myös paikallista median käyttöä niiltä osin kuin siitä on tietoa saatavilla. Tavoitteenani on kartoittaa myös eri alueiden medioitumisen eritahtisuutta ja siten kytkeä se osaksi laajempaa tutkimusta ja teoreettisia näkökulmia, joita tullaan syventämään SOMEKO:n tulevilla julkaisuilla.

Mediankäytön muutos osana ääniympäristön etnografista tutkimusta vaatii tuekseen metodien ja teoreettisten lähtökohtien tarkentamisen. Ääniantropologian epistemologisen ja metodologisen pohdinnan myötä tutkimus on syytä syventää media-antropologian ja digitaalisen antropologian suuntaan ja siten vastaamaan nykyisen tutkimuksen tarpeita. Tästä näkökulmasta tarkastelen edellä mainittuja julkaisuja ja vuoden 2000 osalta myös arkistoaineistoa. Vuoden 1975 tutkimus keskittyi määrällisen tutkimusotteen soveltamiseen, eikä paria poikkeusta

lukuun ottamatta sen lopputulemana ole saatavilla laadullista arkistoaineistoa, jonka analysointi hyödyntäisi tämän artikkelin argumentointia.

Pohdin myös mediaympäristön muutosta sekä sitä, kuinka näin saatua tietoa voidaan jatkossa soveltaa media-antropologiseen ja akustemologiseen ääniympäristön ymmärtämiseen. Teknoutooppisen tai -dystooppisen rajanvedon sijaan on syytä tarkastella median ja erityisesti medioidun äänen käyttöä ja käytänteitä. Aluksi kuitenkin taustoitan valittua näkökulmaa äänimaisematutkimuksen ja ääniantropologian teorioilla, sillä ne luovat perustan nykyiselle tutkimukselle ja sen kehittämiseksi. Artikkelini on tärkeä kulttuurisen äänen tutkimuksen metodologian kehittämisen kannalta, minkä lisäksi se tuo pitkittäistutkimuksen tähän päivään ja osaksi etnomusikologista mediatutkimusta.

Äänimaisematutkimuksen ja ääniantropologian epistemologia

SOMECO nojaa teoreettisesti ja metodologisesti ääniantropologian (anthropology of sound) ja etnomusikologian tutkimusperinteisiin. Niiden keskeisiä käsitteitä ovat akustemologia ja medioituminen. Seuraavassa arvioin käsitteiden suhdetta media- ja digitaaliseen antropologiaan, erityisesti niiltä osin, kun ne ovat integroitavissa osaksi ääniympäristön tutkimuksen metodologisia ratkaisuja. Kontekstualisoin tarkastelunäkökulman osaksi *Five Village Soundscapes*- ja *Acoustic Environments in Change* -tutkimusten (Järviluoma ym. 2009a) taustalla vaikuttavia tiedonintressejä ja tutkimuksen teon lähtökohtia.

Vuoden 1975 *Five Village Soundscapes* -tutkimuksen toteutti kanadalainen *World Soundscape* -projekti (WSP). Se perustettiin vuonna 1965 koulutus- ja tutkimusryhmäksi Vancouverin Simon Fraser -yliopiston taiteiden ja viestinnän laitokselle (The Centre for Communications and the Arts). Monitieteinen WSP sovelsi työssään sosiologiaa, psykologiaa, musiikkia ja muita taiteita sekä käytti kenttätöissään laadullisia ja määrällisiä tutkimusmenetelmiä. Pontimena oli hankkeen perustaja R. Murray Schaferin (2011) kiinnostus kaupungin muuttuvaan äänimaisemaan ja ajatukseen siitä, että ympäristön ääniä olisi mahdollista tarkastella muuna kuin ongelmallisena meluna.

Tähän äänimaisematutkimuksen perintöön nojasi vuonna 1999 Tampereen yliopiston kansanperinteen laitoksella perustettu *Acoustic Environments in Change* -tutkimusryhmä. Jatkotutkimuksen toteuttaneen ryhmän akateeminen tausta oli sosiologiassa, musiikkitieteessä ja erityisesti etnomusikologiassa. Samaisessa etnomusikologian oppiaineessa aloitettiin laadullisen ääniympäristön yliopistollinen tutkimus. Tutkimusryhmän monitieteisyys heijastui sen käyttämään

metodologiaan, jossa aiempaa tutkimusta kehitettiin entisestään etnografisin ja osallistavin menetelmin (ks. esim. WSP:n kuuntelukävely, listening walk)³.

SOMECO-tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä on akustemologia/akustinen epistemologia. Sillä tarkoitetaan tilan tai paikan kokemuksen perustumista ääneen, muistoihin ja erityisesti ääneen liittyvään tietoon. Vaikka akustemologian käsitteessä yhdistyvät akustiikka ja epistemologia, painottuu tutkimuksellinen lähestymistapa kuultavissa olevien ilmiöiden tarkasteluun, joiden ymmärretään olevan samanaikaisesti sosiaalisia ja materiaalisia. Kyse on kontekstuaalisesta ja kokemuksellisesta tietämisestä. Emme vain kerrytä tietämystämme vaan rakennamme sitä osana kumuloituvaa ja vuorovaikutuksellista prosessia. Tietämys muokkaantuu osana havainnointia, reflektointia, muistamista, päättelyä, tiedon välittymistä ja ongelmanratkaisua. (Feld 1996; 2015: 12–14.) Äänimaisematutkimukseen läheisesti liittyvän akustisen kommunikaation parissa käytetään samansuuntaista äänimaisemakompetenssin käsitettä.

Etnomusikologian kannalta on merkillepantavaa, että Steven Feld kehitti akustemologiansa kriittisenä kommentaarina Alan Merriamin (1964) ja John Blackingin (1973) ymmärrykseen musiikista ihmisen järjestämänä äänenä (”humanly organised sound”). Feld koki tärkeäksi laajentaa tätä myös muihin kuin ihmislajin tuottamiin ääniin, ääniympäristöön ja teknologiseen äänen medioitumiseen. Antropologia on nimensä mukaisesti ihmiskeskeinen tieteenala, minkä lisäksi ääni ymmärrettiin jonakin välittymiseen ja rakenteisiin liittyvänä ilmiönä, vaikka olisi pitänyt keskittyä enemmän äänen havaitsemiseen ja sitä rakentaviin prosesseihin. (Feld 2015: 14–15.) Ajatus muistutti WSP:n pedagogiaa ja kuuntelun korostamista osana tutkimuksen tekemistä.

Akustemologia on ymmärrettävissä myös äänimaisematutkimuksen yhteydessä käytetyn akustisen ekologian käsitteen kriittisenä kanssakulkijana. Ääni ei itsessään toimi ”indikaattorina” siitä, kuinka ihmiset elävät elämäänsä eri ympäristöissä. Akustemologinen tutkimus kiinnittää huomiota paikkasidonnaiseen tila-aika-dynamiikkaan ja kuuntelun historioihin, kokemuksellisuuteen ja siihen liittyvään toimijuuteen. (Feld 2015: 14–15.) Kaiken kaikkiaan Feldin ajatukset perustuvat etnografiseen lähestymistapaan ja aineiston dialogiseen tuottamiseen yhdessä tutkimukseen osallistuvien kanssa. Näin ääniantropologia kehittyi antropologiaksi *äänessä* (*anthropology in sound*), jolloin dialogisesta äänittämisestä yhdessä haastateltavien kanssa tuli osa kenttätöitä. Viimemainitut

³ Etnomusikologian, äänimaisematutkimuksen ja ääniympäristön kulttuurisen tutkimuksen tieteenhistoriallisista yhteyksistä Suomessa ks. Uimonen & Järviluoma 2023: 40–43.

lähestymistavat ovat toki tuttuja etnomusikologian tieteenhistoriasta ja suomalaisessa etnomusikologiassa etenkin mainittujen kuuntelukävelyjen soveltamisessa.

Feld perusti akustemologiansa etnomusikologisille paradigmoille, niiden analyttiselle tarkastelulle ja siten tutkimuksellisten näkökulmien laajentamiselle. Kritiikki koskee myös kanadalaisen äänimaisematutkimuksen metodologisia ja empiirisiä ratkaisuja ja käsitteitä, mitä osaltaan edustaa myös *Five Village Soundscapes* (Schafer 2009 [1977]). Kritiikkiä selittää osin Feldin antropologinen tausta ja hänen työnsä epistemologiset lähtökohdat, kun taas kanadalaisen äänimaisematutkimuksen perusta oli viestintä- ja erityisesti musiikkitieteessä.

Totta on, että kenttätööhön akateemisesti kouliintuneiden tutkijoiden sijaan valtaosa WSP:n tutkijoista oli meritoitunut säveltäjinä ja äänimaisemapedagogeina. Metodisesti kylätutkimuksen lähtökohta äänellisen ympäristön tutkimiseen oli monitieteinen, määrällisiä ja laadullisia tutkimusotteita selektiivisesti hyödyntävä ja siten myös omaa aikaansa heijastava kokonaisuus. Näin ollen kyse on osin erityyppisestä lähestymistavasta verrattuna Feldin kaltaisiin antropologeihin tai vuonna 2000 kyliä tutkineeseen suomalaiseen tutkimusryhmään, jonka tausta oli kenttätöitä ja kokemuksellisuutta painottavassa etnomusikologiassa sekä muissa humanistisissa ja sosiaalitieteissä.

Akustemologia ja medioituneen musiikin tutkimus

Uudelleen käsitteellistäminen ja aiempien tarkastelunäkökulmien tukeminen muiden tieteenalojen kontribuutioilla voidaan ulottaa koskemaan akustemologista tutkimusta medioituneessa ja digitalisoituneessa ympäristössä. Muutokset median tuotannossa ja vastaanotossa muodostavat tunnetusti uusia sosiaalisia verkostoja, uusia käytäntöjä ja musiikin sekä visuaalisen sisällön käyttötapoja, mikä herättää kysymyksiä median kotouttamisesta eri konteksteissa ja kulttuureissa (ks. Feld 1994; Morley 2012). Tallennetun musiikin tai äänen siirtämiseen viittaavat transfoniset ilmiöt ja niihin liittyvät toimijuudet ovat muokanneet erityisesti julkista tilaa ja siihen liittyviä diskursseja (ks. Uimonen ym. 2024). Olisiko siis akustemologian teoria laajennettava sähköakustiseksi tai peräti digitaaliseksi epistemologiaksi tutkimuskohteiden äänellisen monimuotoistumisen vuoksi?

Kömpelöiltä kalskahtavien neologismien pohtimisen sijaan lienee riittävää tehdä tutkimusta akustemologian viitekehyksessä. Etenkin mobiilin median käyttö edellyttää myös aistinvaraista yhteyttä ympäristöön, joten kyseessä on yksi akustemologinen maailmassa olemisen tapa. Tämä taas vaatii median käyttäjältä uudenlaista kompetenssia ja reaktiivista ääniympäristön tulkintaa. Näin

esimerkiksi pyöräilijällä, joka musiikkia kuunnellessaan pitää toisen kuulokkeen poissa ”liikennekorvastaan” kyetäkseen ajamaan turvallisesti motorisoidun liikenteen seassa (”traffic ear”; Uimonen 2020: 53).

Akustemologian ja ääniympäristön tutkimuksen perinnölle on rakentunut myös viimeaikainen suomalainen etnomusikologinen ja aistiympäristön tutkimus etenkin silloin, kun on tarkasteltu medioituneen äänen eri ilmenemismuotoja. Laajalti ja yleisesti saatavilla olevalla medioituneella musiikilla viitataan musiikkiin, jota välitetään painotuotteina, äänitteinä, sähköisesti tai digitaalisesti, kun taas medioitumaton musiikki on pääasiassa akustisesti välittyvää, suullista ja siten luonteeltaan ainutkertaista. (Kurkela ym. 2009: 3; Uimonen ym. 2024: 12.)

Medioituneen musiikin ja media-antropologian alaan kuuluvat avaukset tuovat tuoreen näkökulman myös SOMECO:n tutkimusasetelmaan. Käsitteellä tarkoitetaan varsin yksiselitteisesti ja yksinkertaistetusti nimessä mainittujen tutkimusalojen yhdistämistä: antropologian alaan kuuluvien käsitteiden ja metodien soveltamista median tutkimiseen ja mediatutkimuksen soveltamista antropologiaan. Eri taustaisten tutkimusalojen kohteina ovat olleet esimerkiksi mediankäyttö työpaikoilla, joihin on sovellettu alkuperäiskansojen parissa sovellettuja tutkimusmenetelmiä. (Rothenbuhler 2008.)

SOMECO tukee aistiympäristön media-antropologista tutkimusta digitaalisella antropologialla, jossa pyritään ymmärtämään digitaaltekniiikan vaikutuksia kokonaisvaltaisen etnografian keinoin osana laajempia sosiaalisia suhteita ja käytäntöjä. Sen sijaan, että pyrittäisiin määrittelemään digitaaliset teknologiat myönteisiksi tai kielteisiksi, voidaan keskittyä niiden käyttöön erottamattomasti kuuluviin ristiriitoihin. Osa tätä ovat metodologiset ratkaisut ja tutkimuskohteet, kuten digitaalisen median käytön etnografinen tarkastelu (Miller 2023 [2018]).

Digitaalinen antropologia kehittyi osin materiaallisen kulttuurin tutkimuksesta, jossa keskityttiin ihmisten tekemiin asioihin ja siihen, kuinka asiat tekevät ihmisiä. Ymmärrämme, keitä olemme osana materiaalista maailmaa: sitä, johon synnymme ja johon olemme sosiaalistuneet. Materiaalinen maailma ei ole kuitenkaan pysyvä, vaan se monipuolistuu ja laajenee osana kulutuskulttuuria ja sen tuotteita. Digitaalisuus kasvatti ilmiötä entisestään, sillä vastaansanomattomasti myös verkon digitaalinen maailma on materiaalinen. (Miller 2023 [2018].) Tämä koskee myös tutkimuksen metodologisia ratkaisuja. SOMECO:n kohdalla menetelmien ajankohtaistaminen liittyy muiden muassa digitaaliseen tiedonkeruuseen, jota ovat online-kyselyt sekä GPS-paikantimien, erityyppisten karttasovellusten ja musii-kintunnistusohjelmien käyttö osana ympäristön dokumentointia.

Molemmat antropologian sovellukset ovat ääni- ja aistiympäristön tutkimuksen osalta jälleen muokattavissa osaksi laajempaa aistitutkimuksellista media-antropologiaa (sensory media anthropology). Kyse on mediankäytön sosio-poliittisista seuraamuksista ja aisteista ja siitä, kuinka ne ovat osa maailmasuhdettamme ja kehollista kokemusmaailmaamme. Aisteja ja mediaa koskeva antropologia tekee mahdolliseksi kokemusmaailmamme teoreettisen ja metodologisen tarkastelun, jolloin kohteita voivat olla vaikka keholliset ja affektiiviset päivittäisrutiinit (Pink & Leder Mackley 2013) tai digitaalisen median käyttöön liittyvät affordanssit ja mediankäytön tavat.

Aivan kuten maailmassa olemisemme perustuu fyysisyyteen ja kognitiivisille ominaisuuksille, riippuu sosio-digitaalisessa ympäristössä toimiminen siitä, mitä tai ketä voimme yhyttää digitaalisessa ympäristössä (Grønlykke Møllerup ym. 2024). Näkemys palautuu tietyllä tavalla akustemologiaan ja sen soveltamiseen osana medioituneen ääniympäristön tutkimusta: millainen äänimaisema- tai aistiympäristökompetenssi on tarpeen, kun aistimellisen ympäristön ja digitaalisesti representoidun ympäristön havainnointi yhdistyvät toisiinsa?

Kuuden eurooppalaisen kylän kohdalla mainitut teoreettiset avaukset kehysivät SOMECO-kenttäaineiston keruuta keväällä 2025. Vastattavaksi tulivat muiden muassa kysymykset siitä, kuinka yhteisöjen mediamaisema on muuttunut viidessäkymmenessä vuodessa sekä mitkä tämän muutoksen implikaatiot ovat suhteessa ääniympäristön rakentumiseen ja eritoten ympäristön äänen, paikan ja kuuntelemisen väliseen vuorovaikutteisuuteen. Tämän selvittämiseksi SOMECO-tutkimusryhmä tulee analysoimaan kerätyn kenttäaineiston perusteella median infrastruktuuralliset muutokset Euroopassa ja samalla kontekstioimaan tiedon alueelliseen ja paikalliseen: muutokset pariisilaisen tai lontoolaisen henkilön median käytössä eivät tarkoita samaan aikaan tapahtuvia muutoksia Lesconilissa tai Dollarissa. Toisaalta ne eivät ole myöskään toisistaan erillisiä tai toisistaan erotettavia mediaympäristöjä. Tätä tarkastelen seuraavaksi.

Eurooppalaisten kylien mediaympäristön muutokset

Mediakentän historiallista muutosta paikallistasolla voi tarkastella *Five Village Soundscapes*- ja *Acoustic Environments in Change* -julkaisujen ja kenttäaineistojen avulla. (Järviluoma ym. 2009a; SS I, V, VI, IX 2000.) Ne sisältävät mainintoja mediankäytöstä vuosilta 1975 ja 2000, joskin viittaukset rakenteellisiin tai lainsäädännöllisiin muutoksiin jäivät vähäisiksi. Aihe ansaitsee tulla tarkastelluksi, sillä kansallinen ja ylijäräinen mediatarjonta Euroopassa ja sen myötä äänimaisema on muuttunut viimeisen 50 vuoden aikana merkittävästi. Lisäksi tarkastelun aikajänne on ulotettava tutkimuksia edeltävään aikaan.

Vuonna 1975 kaikki tutkimuskohteet olivat käytännöllisesti katsoen eurooppalaisen julkisrahoitteisen mediatarjonnan piirissä. Tämä pätee niin radioon kuin televisioonkin, joista edellisen historia on jaettavissa karkeasti kolmeen aikakautteen. Ensimmäinen ulottui 1920-luvulta toiseen maailmansotaan, jolloin radio-toiminnasta vastasivat monopoliasemassa olevat julkisen palvelun radiot. Niiden asema vahvistui sodanjälkeisenä aikana aina 1960-luvun lopulle television tullessa osaksi yhtiöiden toimintaa. 1970-luvun alkua seurasi asteittainen monopolien murtuminen ja kaupallisen radiotoiminnan aloittaminen. (Hollander 1992; Kemppainen 2001: 49.)

Medioitumisen osalta Eurooppa eroaa Yhdysvalloista, jossa suuren maan kehittyneet mainosmarkkinat vakiinnuttivat yleisradiotoiminnan perustaksi mainosrahoituksen. Toimintaa ei myöskään rajoitettu sääntelyllä toisin kuin Euroopassa, jossa lähettimien ja vastaanottimien käyttö muodostui luvanvaraiseksi. Kun Englannissa ryhdyttiin ajamaan yleisradiolähetysten käynnistämistä, edellyttivät viranomaiset keskitettyä ratkaisua amerikkalaisen hajautetun sijaan. Säännöllinen yleisradiotoiminta käynnistyi ensiksi Iso-Britanniassa, jossa toiminta rahoitettiin vastaanottimien omistajilta kerätyillä lupamaksuilla. British Broadcasting Companyn malli omaksuttiin pienin muutoksin myös muissa maissa. (Gronow 2010: 17–20.)

Päätökset olivat merkittäviä sähköakustisen äänimaiseman rakentumisen kannalta, sillä ne perustuivat valtio-omistukseen ja median sääntelyyn. Ainakin ensi alkuun viestintävälinettä käytettiin kansallisvaltion rakentamiseen ja ylläpitämiseen. Näin myös Suomessa, jossa esimerkiksi Radio-orkesterin perustamisen taustalla vaikuttivat kulttuuripoliittiset ja käytännölliset pontimet (Gronow 2010: 72). Yli puolet ohjelma-ajasta oli musiikkia ja äänilevyjä käytettiin harvoin, minkä lisäksi Radio-orkesteri esitti lähetyksen päätteeksi *Maamme*-laulun.

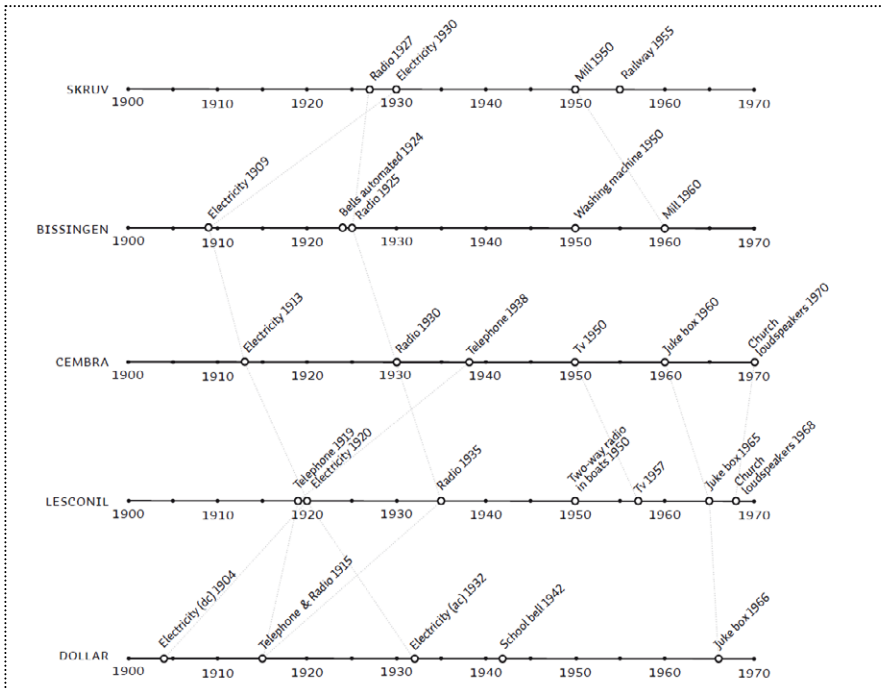
Julkisrahoitteisten radioiden monopolin haastoivat ensiksi englanninkielisen lähetystoimintansa vuonna 1933 aloittanut Radio Luxembourg ja 1960-luvulla perustetut merirosvoradiot. Ne ovat mainitsemisen arvoisia siksi, että lähetykset kantoivat ainakin osin myös mainittujen tutkimuskylien alueelle. Julkista ja yksityistä mediaympäristöä muokkasi niin ikään analoginen kuluttajateknologia, kuten c-kasetit ja transistoriradiot (Kilpiö ym. 2015).

Piraattiradioiden lähetystoiminta vaikuttaa kulttuurisen äänentutkimuksen kontekstissa ensisilmäyksellä kuriositeetilta. Kuuntelutapahtuman kannalta arvioituna sen implikaatiot olivat kuitenkin merkittäviä. Yleisradiossa tehtiin havainto, että toisin kuin ”taidemusiikki ja puheohjelma”, ei viihdemusiikki edellyttänyt tarkkaavaista kuuntelua. Televisio oli tuolloin vielä lapsenkengissään ja

radio-ohjelmia kuunneltiin tarkalla korvalla (Kemppainen 2001: 82). Musiikin-kuluttamisen suhteen tämä oli ensimmäisiä kertoja, kun Suomessa havahduttiin taustakuunteluun osana mediasisältöä ja kuuntelukulttuurin muutosta. Kyse ei ollut vain musiikkitarjonnasta vaan myös siitä, millaista akustemologista maailmasuhdetta uudentyypisen radionkuuntelun yleistyminen edusti ja edisti.

Five Village Soundscapes -tutkimuksen suhde mediankäyttöön oli kahtalainen. Yhtäältä se jäi lapsipuolen asemaan, mikä ilmenee vuoden 1975 kenttämateriaalista tehdyissä tulkinnoissa. Ne heijastivat osin työryhmän pedagogisia ja hieman provosoivia näkemyksiä, joissa suhtauduttiin varauksellisesti muihin kuin akustisiin ja yhteisöllisiin äänimaisemiin. Olisiko median yleistymisessä ja käytössä lopultakaan ollut kyse ”äänelliseksi tunkeutumiseksi” luonnehdittavasta ilmiöstä (”sonic intrusion”, Schafer 2009 [1977]: 370)?

Kylien sähköistymisen ja median yleisluonteinen dokumentointi oli silti esimerkillistä. Siten myös muutokset Skruvin, Bissingenin, Cembran, Lesconilin ja Dollarin kylien viestinnässä kirjattiin aikajanelle, joka ulottuu vuosisadan alusta 1970-luvun alkuun (ks. kuva 2). Aikajanelle on sijoitettu sähköistytminen, puhelin, radio, levyautomaatti, kirkonkellot, kovaääniset ja televisio. (Schafer 2009 [1977]: 339.)

Kuva 2. Eurooppalaisten kylien sähköistytminen ja viestintään liittyvät muutokset aikajanelle sijoitettuna (Schafer 2009 [1977]: 339).

Ansioistaan huolimatta aikajana vaatii tuekseen valtakunnantason ja etenkin mediahistoriallisen kontekstoinnin, sillä satunnaisia mainintoja lukuun ottamatta paikallinen mediankäyttö jää vähälle huomiolle. Samalla hieman yllättäen unohtuu äänimaisematutkimuksen maksiimi, jonka mukaan ympäristönsä parhaita asiantuntijoita ovat sen keskellä elävät ihmiset.

Seuraavassa tarkastelen *Five Village Soundscapes*- ja *Acoustic Environments in Change* -tutkimuksia (Järviluoma ym. 2009a) ja mediankäyttöä sivuavaa kenttätöäineistöä sekä pohdin, millä lailla SOMEKO-tutkimusta on taustoitettava, jotta eurooppalainen mediamaisema tulee tarkastelluksi yksityiskohtaisesti osana tutkittavaa ääniympäristöä. Samassa yhteydessä reflektoin kyläkohtaisia mainintoja mediaympäristön muutoksesta.

Skruv

Five Village Soundscapes -tutkimus mainitsee Skruvissa radion vuoden 1927 kohdalla. Kylän sähköistyminen tapahtui kolme vuotta tämän jälkeen (Schafer 2009 [1977]). Siten äänimaiseman sähköakustinen medioituminen ei edellytä sähköverkkoon liittymistä, sillä vastaanottimia oli mahdollista käyttää akkutoimisesti tai generaattorilla. Yksityisessä tilassa tapahtuva mediankäyttö muovasi itse asiassa myös julkista äänimaisemaa: sähköverkkoon kytkeytyminen oli tuolloin ympäristöä pikemminkin hiljentävä tekijä verrattuna siihen, että virtalähteenä käytettiin paikallisesti tuotettua sähköä (ks. myös alaluku Dollar).

Five Village Soundscapes -tutkimus huomioi puhelimet, joita kylmän ilmanalan Skruvissa oli muihin kyliin verrattuna enemmän (Schafer 2009 [1977]: 315). Niiden yleistyminen muutti epäilemättä julkista ja yksityistä viestintää. Vaikka puhelimet yksityistivät viestintää, toivat ne kyläläisiä yhteen toisella tavoin, kun he vierailivat puhelinkeskuksessa ja sen äänieristetyissä puhelinkopeissa. Keskus suljettiin vuonna 1965 automatisaation vuoksi. (SS V 2000.)

Julkisrahoitteisen Sveriges Radion lähetykset aloitettiin uudenvuodenpäivänä 1925. Aluksi ohjelmaa lähetettiin iltaisin yhdellä kanavalla muutaman tunnin ajan. Televisiolähetykset aloitettiin vuonna 1956. (SVT 2024; Statista 2025.) Kuten mainittiin, valtiorahoitteisen radion ohjelmatarjonnan haastoivat kansainvälisiltä aluevesiltä ohjelmaa lähettäneet merirosvoradiot. Lähetystä oli ainakin teoriassa mahdollista kuunnella myös Smoolannissa. Ohjelmaa lähettivät Tukholman edustalta Radio Nord (1961–1962) ja Öresundista Skånes Radio Mercur (1958–1962) (OR 2024).

Merirosvoradioiden musiikkikulttuurinen vaikutus ulottui niiden kuuluvuus- aluetta laajemmalle, sillä uudentyyppisen ohjelmatarjonnan vuoksi valtakunnallinen Sveriges Radio lisäsi populaarimusiikin osuutta lähetyksissään. *Melodiradion* ryhtyi soittamaan äänilevymusiikkia, minkä lisäksi musiikinkuuntelua lisäsi transistoriradioiden kauppa. Niitä myytiin Ruotsissa 1950-luvun lopulla yli puoli miljoonaa kappaletta. Kauppa kävi myös Skruvissa, joissa muiden yritysten ohella toimi televisio- ja radioliike (SVR 2024; Järviluoma 2009a: 147). Kaupalliset radiot aloittivat lähetystoimintansa Ruotsissa vuonna 1992 lisäten osaltaan musiikkitarjontaa (Kemppainen 2001: 110).

Radion työpaikkakuuntelu Skruvissa vertautuu yleiseen työpaikkakuunteluun. Vuoden 2000 tutkimuksen kenttänauhoilta kuuluu radio-ohjelmaa Skruf Glasbruk Ab -lasitehtaan työtä taustoittamassa. (Järviluoma 2009a: 147.) Skrufsträ-yrityksessä radion kaiutintoisto vaihdettiin melun vuoksi kuulokemallisiin, mikä mahdollisti yksityiset musiikkivalinnat; Banco-panimolla työntekijä asetti paikallisista tapahtumista kertovan alueradion soimaan töihin tullessaan, kuunteli sitä satunnaisesti ja sulki lähtiessään. Päivittäistavaraliikkeessä kuunneltiin julkisrahoitteisia kanavia tai ainoastaan musiikkia soittavaa hittiasema Hit FM:ää. 28-vuotias nainen koki työn ohessa musiikin kuuntelemisen miellyttävänä, joskin radion käyttö oli rajoitettu niihin hetkiin, kun töissä oli useampi kuin yksi henkilö. Yksin ollessa vastaanotin suljettiin, sillä varastoon ei muuten kuullut asiakkaiden saapumista liikkeeseen. (SS I, SS VI, SS IX 2000.) Akustemologinen ympäristösuhde ja siihen liittyvä toimijuus sähköakustisessa ympäristössä ilmeni myös naapurissa asuvan eläkeläisrouvan tavassa käyttää radiota vaimentamaan viereisen kadun äänet. (SS V 2000.)

Tänään Ruotsissa musiikkia ja muuta mediasisältöä välittävät mediajätit Bonnier ja Media Times Group. Sveriges Televisio SVT:n pääkilpailija on yksityisomisteinen TV4. SVT:n radiolla on valtakunnallista ja alueellista lähetystoimintaa, samoin joillakin yksityisillä kanavilla on valtakunnallinen kuuluvuus. Joulukuussa 2021 Ruotsissa oli 9,6 miljoonaa internetin käyttäjää, mikä kattoi 96 % väestöstä. Suosituin sosiaalisen median kanava oli Facebook. (BBCS 2023.)

Bissingen

Five Village Soundscapes -tutkimuksen mukaan Saksan Bissingenin sähköistyminen ajoittuu vuoteen 1909, kaksikymmentä vuotta ennen Skruvia. Äänimaisemaa muokkaavien kirkonkellojen soitto automatisoitiin vuonna 1924, radio mainittiin seuraavalta vuodelta. (Schafer 2009 [1977].)

Ensimmäinen radiolähetys kuultiin Saksassa vuonna 1920. Valtiollinen Reichs-Rundfunk-Gesellschaft aloitti toimintansa viisi vuotta myöhemmin sulauttaen itseensä alueellisen lähetystoiminnan. Kaksikymmentäluvulla tehdyn kuuntelijatutkimuksen mukaan miellyttävää ohjelmaa olivat ajankohtaisohjelmat ja operetit, lisäksi radio esitteli uusia musiikkityylejä, kuten schlagerin ja jazzin. Radio suosio kasvoi ripeästi: vuonna 1932 maksavia kuuntelijoita oli neljä miljoonaa ja arviolta saman verran heitä, jotka eivät kuuntelustaan maksaneet. Lähetysaika oli 15 tuntia vuorokaudessa ja lähetystoiminta luonteeltaan kansainvälistä, sillä Bayreuthin Wagner-festivaalin ohjelmaa kuultiin myös valtakunnan rajojen ulkopuolella. Kansallissosialistit hyödynsivät nopeana viestintävälineenä tunnettua radiota valtiollisessa propagandassaan (Birdsall 2012; Marek 2020), mikä osaltaan ilmentää kansakunnan sähköakustista rakentamista osana autoritäärisesti johdettua valtiota.

Skrivin tavoin Bissingenissä kuunneltiin radiota työn ohessa. Vuonna 2000 haastatellun maanviljelijä Hans Ederlen suhde musiikkiin oli henkilökohtainen ja medioitunut: traktorin suljetussa kopissa saattoi laulaa, kuunnella musiikkia ja valita haluttu kanava mielen mukaan. Näin luodulla tunnelmalla oli vähän tekemistä pellon tai muun ohjaamon ulkopuolella tapahtuvan kanssa. Nuorison stereoisistaan soittama rock ei Ederleä miellyttänyt, toisin kuin tyttärensä harrastama klassinen musiikki. (Järviluoma 2009b: 159–160.)

Tänään Saksassa on televisio 38 miljoonassa kotitaloudessa. Jokainen Saksan kuudestatoista alueesta sääntelee omaa yksityistä ja julkisrahoitteista lähetystoimintaa. Julkisrahoitteisia televisio- ja radioyhtiöitä ovat Das Erste, ZDF ja Deutschlandradio, kaupallisia yhdet maailman laajimmista mediakonglomeraateista Bertelsmann ja ProSiebenSat1 Media SE. Vuoden 2022 tiedon mukaan maassa on 79,1 miljoonaa internetin käyttäjää, sosiaalisista medioista johtavin on Facebook, jolla on yli 46 miljoonaa käyttäjää. (BBCG 2023.)

Cembra

Italiassa radiolähetykset aloitettiin vuonna 1924. Kustannukset katettiin lupamaksuilla ja radiovastaanottimien myynnistä kertyvillä veroilla. Toiminnan alkuvuosina tarjonta painottui viihteelliseksi ja musiikkivetoiseksi: lähetettiin klassista ja populaari- sekä sotilasmusiikkia. Investointien puuttuessa lähetystoiminta kehittyi verkkaisesti, minkä lisäksi vastaanottimet olivat alkuun varsin kalliita. Vuonna 1931 ne maksoivat kolmanneksen henkilöauton hinnasta, kolmetuhatta

liiraa⁴. Muutaman vuoden päästä kannettavan vastaanottimen hinta oli laskenut tuhanteen liiraan. Valtion ja poliitikkojen kiinnostus median kontrollointiin johti sanomalehtien ja radion ”fasistisoitumiseen”. Sodan jälkeen valtio-omisteinen yhtiö muutti nimensä RAI:ksi (Radio Audizioni Italia) katkaistakseen yhteydet aiempaan hallintoon. (Hibberd 2008: 40–42, 65, 67.)

Cembran sähköistyminen tapahtui *Five Village Soundscapes* -tutkimuksen mukaan vuonna 1913. Radio ja puhelin mainitaan 1930-luvulta, televisio 1950-luvulta. Kirkon kovaääniset otettiin käyttöön 1970-luvulla, levyautomaatti oli ollut kylässä 1960-luvulta saakka. Albergo Cembra -hotellin levyautomaattia nuoret käyttivät musiikin kuunteluun ja tanssimiseen. Musiikkiautomaatti paukutti ”tuontirytmejä” tuntikausia, myös sunnuntaisin, mitä tutkimuksessa harmiteltiin. Kaksikymmentäviisi vuotta myöhemmin musiikkiautomaatteja oli kylässä edelleen, nyt kaksin kappalein ja eri baareissa. (Schafer 2009 [1977]; Vikman 2009: 130.)

Muutokset yhdessä viestimessä vaikuttavat toisiinsa myös osana julkisen palvelun tarjontaa. Televisiotoiminnan aloittaminen tammikuussa 1954 heijastui radion ohjelmasisältöön siten, että suosittujen musiikkiohjelmien ohkeen lisättiin uutisia, urheilua sekä lastenohjelmia vähentämään kuuntelijamäärien laskua. Median määrä lisääntyi merkittävästi vuoden 1976 jälkeen, kun viestintäministeriö ryhtyi myöntämään toimilupia alueelliseen radio- ja televisiotoimintaan. Lähetysten heikon kuuluvuuden vuoksi mainostajat olivat uudistuksesta vain rajallisesti kiinnostuneita. (Hibberd 2008: 67, 70, 87.)

Nyky-Italian mediassa on kaksi päätoimijaa, edesmenneen pääministeri ja media-persoona Silvio Berlusconiin perheen omistama Mediaset ja julkisrahoitteinen RAI (Radiotelevisione Italiana). Pääministerikaudellaan hänellä oli mahdollisuus kontrolloida sekä yksityistä että julkista mediaa. Italiassa toimii arviolta 2500 kaupallista radiokanavaa, joista osa on valtakunnallisia ja joista suurimman osan sisältö rakentuu musiikille. Joulukuussa 2021 Italiassa oli 54,8 miljoonaa internetin käyttäjää kattaen 90 % väestöstä. Suosituin sosiaalisen median kanava oli Facebook. (BBCI 2023.)

Lesconil

Ranskassa säännölliset yleisradiolähetykset aloitettiin vuonna 1922. Toimintaa rahoitettiin lupamaksuilla, minkä lisäksi maassa toimi kaupallisia radiokanavia.

⁴ Vertailun vuoksi: Suomessa vuonna 1929 gramofoni maksoi keskimäärin konttoriapulaisen ja sekatyömiehen kuukauden puspalkan (Männistö-Funk 2009).

Toisen maailmansodan jälkeen yleisradiotoiminnasta muodostettiin valtion monopoli. Lähetystoiminta oli yhden yhtiön hallussa vuoteen 1974, minkä jälkeen se jaettiin erillisiin radio- ja televisioyhtiöihin. Median yksityistäminen aloitettiin 1980-luvulla. (Radio France 2025a, b; Kuhn 1995: 8–10.)

Lesconilin kohdalla puhelin ja sähköistyminen mainitaan 1920-luvun taitteesta. Radio on merkitty vuoden 1935 kohdalle, joskaan sen käytön laajuudesta ei kerrota. Kalastusaluksissa käytettiin radiopuhelimia viisikymmentäluvulta lähtien, mikä teki viestinnästä omaleimaisen muihin tutkittaviin kyliin verrattuna. Televisio mainitaan vuodelta 1957, musiikkiautomaatti vuodelta 1965 ja kirkon kovaääniset vuodelta 1968. (Schafer (2009 [1977].) Vuonna 2000 jumalanpalvelukset olivat medioituneet soitinten osalta. Sähköurut mahdollistivat virsilaulun säestyksen, mutta niiden käyttö saattoi johtaa totutusta poikkeavaan lopputulokseen. Jumalanpalveluksesta äänitetyllä kenttätallenteella kuullaan, kuinka kanttori kytkee päälle urkujen rytmikoneen – ja korjaa erehdyksensä pikaisesti (AEinC 2000).

Tätä nykyä televisio on Ranskan suosituin media. Yksityinen TF1 rahoittaa toimintansa mainostuloilla ja julkinen France Télévisions lupamaksuilla. Satelliitti- ja kaapelitelevisiot lisäävät osaltaan televisiotarjonnan määrää. Joulukuussa 2021 Ranskassa oli 60 miljoonaa internetin käyttäjää kattaen 92 % väestöstä. Ranskalaisista 76 % käyttää sosiaalista mediaa, joista eniten käytettyjä ovat Facebook, Instagram ja Snapchat. (BBCF 2023.)

Dollar

BBC aloitti radiolähetykset Lontoosta marraskuussa 1922 aluksi British Broadcasting Company (1922–1926) ja sittemmin British Broadcasting Corporation -nimellä. Sen tunnusomainen aikamerkki kuultiin ensimmäisen kerran vuonna 1924: tunnin alkaminen markkeerattiin täsmällisesti viidellä lyhyellä ja niitä seuranneella pidemmällä signaalilla (”pips”). Käytäntö yleistyi myös Britannian ulkopuolella. (BBC 2024; BBCS 2024.) Glasgow’ssa BBC:n aloitti radiotoiminnan vuonna 1923 ja televisiolähetykset vuonna 1952.

Dollarin kylän sähköistyminen tapahtui 1900-luvun alussa. Vajaan kolmenkymmenen vuoden ajan (1906–1932) sähkö tuotettiin kahdella kaasutoimisella generaattorilla. Meluisista laitteista toinen kävi myös yöaikaan, mikä johti valituksiin. Tosin generaattoreiden puutteellinen tahdistus teki niistä kiintoisaa kuunneltavaa vaikkapa ”tylsää krikettiottelua seuratessa”, kuten ikänsä Dollarissa asunut David Graham muisteli. (Schafer 2009 [1977]: 385.) Dollar vastasi pieneltä osaltaan ympäröivän maaseudun sähköistymisestä ja siten median käytön lisääntymisestä.

Akkutoimisten radioiden virtalähteet ladattiin kylän autokorjaamolla, josta ne toimitettiin asiakkaille samalla kyydillä leipurin tuotteiden kanssa. (Uimonen 2009: 197.)

Dollarin omat radiolähetykset aloitettiin helmikuussa 1942. Syytä tähän ei ole tiedossa. Merkilliseksi tiedon tekee se, että kyseessä oli median suhteen tarkoin säännelty maa ja lähetykset sijoittuvat sota-aikaan. Osasyynä voi olla radiolähetimien sulkeminen, sillä mahdollisen hyökkääjän pommikoneet kykenivät hyödyntämään niitä navigoinnissaan. (Uimonen 2009: 197; Groves 2024.)

Merirosvoradiot vaikuttivat radioiden ohjelmasisältöihin myös Iso-Britanniassa. Skotlannilla oli oma piraattiasemansa, asianmukaisesti nimetty Radio Scotland (1965–1967), joka aloitti lähetystoimintansa Comet-laivasta vuonna 31. joulukuuta 1965. Skotlantilaisella aksentilla puhunut myyntiosaston johtaja Tommy Shields kertoi lähetysten olevan ”viihdyttävää radiota tarjoten mainostajille uuden, vaivattoman ja kustannustehokkaan kanavan”. (RSS 2024.) Murteen käyttö kielii mediasisältöjen diversiteetistä, mutta myös kaupallisen median kohderyhmäajattelusta.

Five Village Soundscapes liittää dollarilaisen mediankäytön laajempiin asiayhteyksiin. Esitetään aivan oikein, että kuuntelijan ja ympäristön suhde on vuorovaikutteinen ja että tämä suhde on erityisen altis ”tungettelevalle melulle”, kuten liikenteen häiritseville äänille. (Schafer 2009 [1977]: 370.) Osana kehityskulkua nähdään radio ja televisio, jotka toimivat yhteytenä muuhun maailmaan, mutta eivät ole luonteeltaan vuorovaikutteisia. Lisäksi mediaa käytetään ”negatiivisella tavalla” peittämään ylenpalttista, monotonista tai tungettelevaa ääntä. Tämä ilmeni kauppojen runsaana taustamusiikin käyttönä. Havainto on kiinnostava, mutta musiikin lähettä ei valitettavasti yksilöidä. Mahdollisia vaihtoehtoja ovat Muzak-yrityksen laatima musiikkikokonaisuus, kaupan oma tallenne tai radiovastaanotin. Vuoden 2000 tutkimuksessa musiikkia soitettiin Dollarin kaupoissa edelleen, tällä kertaa radiosta. Mainittakoon, että Strathdevon Primary Schoolin 11–12-vuotiaille koululaisille järjestetty äänimieltymystesti (sound preference test) osoitti radion ja television välittävän vastaajilleen miellyttävää sisältöä. (Järviluoma ym. 2009b: 234.)

Vuoden 1975 tutkimus unohtaa alueen mediahistorian ja sen, kuinka kyläläiset ovat käyttäneet laitteita oman ympäristönsä muokkaamiseen. Tämä selittyy tutkimukseen vaikuttaneilla historiallisilla ja kulttuurisilla tekijöillä, jotka pohjustivat *World Soundscape Projectin* intellektuaalista toimintaa. Myös musiikin osalta tämä oli havaittavissa, sillä 1970-luvulla kultakauttaan angloamerikkalaisessa maailmassa elänyt Muzak Corporation ja sen tuotteistettu taustamusiikki

herätti negatiivisia tunteita äänimaisematutkijoissa, jotka olivat omaksuneet tarkkaavaisen kuuntelun osaksi pedagogiaansa (Uimonen ym. 2024: 13).

Vuoden 2022 heinäkuussa Britanniassa oli 65 miljoonaa internetin käyttäjää, jotka kattoivat 95 % väestöstä. Sosiaalisen median käyttäjiä oli 57 miljoonaa kattaen 84 % väestöstä, eniten käytettiin Facebookia (BBCU 2024).

Nauvo

Julkisrahoitteinen Yleisradio aloitti lähetyksensä vuonna 1926, kaksi vuotta myöhemmin lähetysverkko kattoi koko maan. Ensimmäiset televisiouutiset lähetettiin vuonna 1959, joskin television suosion varsinainen kasvu tapahtui 1960-luvulla. Kuten edeltä käy ilmi, *Five Village Soundscapes* -tutkijat panivat merkille musiikkiautomaatit osana ääniympäristön muutosta. Myös Suomessa niiden yleistyminen ja käyttö oli voimakkainta 1960- ja 1970-luvuilla, minkä perustella on syytä olettaa niitä soitetun myös Nauvossa. Kaupallinen radiotoiminta ulottuiseudulle lyhyen aikaa kuusikymmentäluvun alkuvuosina, sillä Tukholman edustalla toiminut mainittu piraattiradio Radio Nord (1961–1962) ulotti lähetyksensä myös Lounais-Suomeen.

Radiotoiminnan reregulaation myötä yksityiset paikalliset ja kaupalliset radiot aloittivat toimintansa vuonna 1985. Kanavien formatointi ja siihen liittyvä sisällön tarkentuminen seurasivat 1990-luvun alussa. Tätä nykyä toiminta on vahvasti keskittynyt eri aloilla toimivien mediatalojen haltuun ja osaksi kansainvälisten mediakonglomeraattien liiketoimintaa. Radion kuuntelijalle mediasynergia tarkoittaa virtaviivaisuudessaan tarkemmin kohdennettua sisältöä, mutta usein etenkin musiikkitarjonnan yhdenmukaistumista.

Mediaympäristöä merkittäväällä tavalla muuttanut tekijä oli digitalisaatio, jolla viitataan digitaalisen tietotekniikan yleistymiseen arkielämän toiminnaissa. Suomessa sen katsotaan alkaneen 1980-luvun kotitietokoneiden myötä. Tätä seurasi matkapuhelinten ja internetin nopea yleistyminen. Vuonna 1990 joka kymmenes kotitalous käytti matkapuhelinta, vuonna 2001 määrä oli 89 % (Koiranen ym. 2016).

Ratkaisevassa asemassa oli matkapuhelinverkon rakentaminen, laitteiden hintakehitys, mutta erityisesti niiden käytön kustannukset kuluttajalle. Suomessa myytiin rajattomia 3G, 4G ja 5G datapaketteja, mikä mahdollisti edullisen musiikin suoratoiston koko maassa viimeistään 2020-luvulla. (Uimonen ym. 2024: 24.) Joulukuussa 2021 Suomessa oli 5,4 miljoonaa internetin käyttäjää kattaen 94 % väestöstä (BBCFi 2023).

Johtopäätökset: medioitumisen akustemologiaa

SOMECO-hankkeessa tarkastellaan mediankäyttöä osana laajempaa kuuden eurooppalaisen kylän ääniympäristön tutkimusta. Työn tämänhetkinen vaihe on analysoida kerätty kenttäaineisto ja tarkastella sitä suhteessa tutkimuksen tehtävänasetteluun. Alustavien havaintojen perusteella ainakin julkisen tilan taustamusiikin lähteet ovat yhdenmukaistuneet digitaalisten palveluntarjoajien tuotteiksi. Myös tutkimuskohteiden demografiset tekijät ovat muutoksessa esimerkiksi Skruvin kohdalla, jonka väestökehitys on ollut laskeva. Vuonna 1975 alueella asui yhteensä 717 henkeä, vuonna 2000 asukkaita oli yhteensä 539 ja vuonna 2020 yhteensä 524. Myös vuodenajan vaihtelut vaikuttavat: Nauvon 1500 väestömäärä kasvaa kerran vuodessa 10 000 kesänauvolaisella. (Skruv 2025; Nauvo 2025.)

Edellä esitetty mediaympäristön rakenteellisten muutosten kartoitus on oleellista tarkasteltaessa kylien äänimaiseman muutosta. Samalla se taustoittaa SOMECO:n tutkimustehtävää, sillä tieto median saatavuudesta on edellytys ymmärtää paikallistason idiosynkraattista mediankäyttöä. Nämä puolestaan valaisevat sitä, millä tavoin yksilö ja yhteisö ymmärtävät äänellistä ympäristöään ja kuinka kuuntelun tavat muuttuvat. Kyse on lopulta siitä, millaiseksi kyläläiset mieltävät maailmasuhteensa sähköakustisessa ja digitaalisessa ympäristössä. Metodologisesti monitieteinen tapa on tarkastella ilmiötä akustemologisesti: medioidun ääniympäristön tutkimuksena, jota voidaan tukea media-antropologian ja digitaalisen antropologian menetelmillä.

Five Village Soundscapes -tutkimusta on kritisoitu nostalgisointina ja kaipuuna aitoihin ja luonnollisiin ympäristöihin (ks. esim. Uimonen 2005: 22). Tästä huolimatta sen monitieteinen ja metodisesti ennakkoluuloton lähestymistapa loi vahvan pohjan sitä seuranneelle, mutta enemmän humanistisiin ja sosiaalitieteisiin nojanneelle *Acoustic Environments in Change* - tutkimukselle. Eroavaisuuksia hankkeiden välillä voidaan kiteyttää niin, että siinä missä vuoden 1975 ryhmä tuki määrällistä tutkimusotetta laadullisin menetelmin, teki vuoden 2000 tutkimusryhmä täsmälleen päinvastoin. SOMECO:n kontribuutio tulee olemaan edellisten lisäksi uusien dokumentaatiomenetelmien soveltaminen osana digitaalisen humanismin lähestymistapoja.

Edeltävät tutkimukset alustivat osaltaan ääni-, media- ja digitaalista antropologiaa yhdistävää tutkimussuuntausta. Tätä edelleen tukevan tulkinnan kylien muutoksesta voi tehdä asettamalla ne osaksi 1900-luvun mediahistoriaa sekä medioidun äänen ja kuluttajateknologian yleistymistä. Kehityksen taustalla vaikutti viestintävälineiden roolin muutos osana kuuntelun muutosta ja mediakentän uudelleen

organisoitumista: television yleistyminen vähensi radiotarjonnan tarkkaavaista seuraamista ja teki radiosta enemmän taustakuunteluun soveltuvan laitteen, matkapuhelinverkkojen käytölle oli taas eri maissa erilaiset rakenteelliset edellytykset. On siis syytä pohtia, kuinka digitaaliset alustat jatkavat kehitystä nyt, kun tietokoneen välittämä musiikki soi työpaikalla ja kodin työpisteessä sekä älypuhelimien musiikki kulkee käyttäjänsä mukana. Ääniympäristön muutoksen kontekstissa kyse ei ole lopultakaan siitä, käytetäänkö digitaalisia viestintävälineitä vaiko ei, vaan pikemminkin siitä, mikä laitteesta soi, miksi laitteesta soi ja viimein se, miten laitetta käytetään osana muuta aistiympäristöä.

Vastattavaksi jää kysymys siitä, heijastaako laitteen käyttö osaltaan digitalisoitunutta ympäristösuhdetta vai onko siitä tullut konstitutiivinen osa maailmassa olemista? Viimeaikainen tutkimus on myös osoittanut toimijuuden ja ääniympäristön välisen tutkimuksen haasteellisuuden: sen, kuinka normatiiviset käsitykset kuuntelusta ja kuuntelemisesta lopultakin hämärtävät niitä moninaisia toimijuuksia, jotka liittyvät yksilötasolla tapahtuvaan havainnointiin (Tarvainen & Kytö 2024). Samalla on syytä muistaa mediankäytön sosiokulttuurinen rakentuminen ja se, että rakenteelliset muutokset itsessään eivät vielä muuta mediaan liittyvää toimijuutta. Radiolähetysten aloittaminen ei tarkoita, että vastaanottimia olisi käytössä tai että niitä kuunneltaisiin. Kattavan kuvan muodostaminen edellyttää kenttätöitä median käyttäjien parissa ja siihen liittyen digitaalista antropologiaa.

Media-antropologian ohella kyse on *medioitumisen* antropologiasta (Boyer 2012). Onpa väitetty antropologian olleen aina medioitunutta, sillä käyttävähän tutkijat mediaa tutkimustensa julkaisemiseen. Ylimalkaisuudestaan huolimatta tämä hieman provosoiva ja tarkentamaton väite nostaa esiin medioitumisen prosessien moniaalle ulottuvat vaikutukset. Digitaalisen antropologian kohdalla on totta kai kyse myös siitä, kuinka tutkijan suhde kenttään muuttuu (Miller 2023 [2018]) ja millä tavalla tutkija on yhteydessä kenttäänsä: sosiaalisen median mahdollisuudet vuorovaikutteiseen ja molempiin suuntiin tapahtuvaan tiedonkulkuun avaavat uusia reittejä kontaktien luomiseen kentän ja tutkijan välillä.

Kolikolla on kääntöpuolensa. Oma aiheensa on maailman ja akateemisen työn digitalisoituminen ja kuinka tämän myötä tutkimuksen toteuttamisen painopiste on siirtynyt enenevässä määrin sen suunnitteluun ennen varsinaisen kenttätöiden aloittamista. Yksinomaan haastatteluaineiston hankkimiseen tarvittavien tutkimuslupien osalta vaadittava työpanos lisääntyi SOMEKO:n kohdalla merkittäväällä tavalla verrattuna vuoden 2000 tutkimukseen, mikä voidaan johtaa digitaaliseen mediaan liittyvien tietosuojasäädösten vaikutuksiin. Reflektointia vaativat osakseen myös median omistussuhteiden muutokset. Tätä kirjoitettaessa

käydään keskustelua sosiaalisen median alustojen muuttumisesta Yhdysvaltain hallinnon välikappaleiksi ja niiden soveltuvuudesta totuudellisuuteen pyrkivän tutkimuksen ja tutkimustulosten välittämiskanavaksi.

Lähdeluettelo

Tutkimusaineisto

Haastattelut

- Schafer, R. Murray (2011) R. Murray Schaferin haastattelun litteraatio. Simon Fraser University. Kirjoittajan hallussa.
- SS I (2000) Skruv Soundscape. Litteraatio haastatteluista. Kirjoittajan hallussa. 7.2. 2000.
- SS V (2000) Skruv Soundscape. Litteraatio haastatteluista. Kirjoittajan hallussa. 8.2.2000.
- SS VI (2000) Skruv Soundscape. Litteraatio haastatteluista. Kirjoittajan hallussa. 8.2.2000.
- SS IX (2000) Skruv Soundscape. Litteraatio haastatteluista. Kirjoittajan hallussa. 14.2.2000.
- Truax, Barry (2011) Barry Truaxin haastattelun litteraatio. Simon Fraser University. Kirjoittajan hallussa.

Äänitteet

- AEinC (2000) Kenttätyönauhoitus Lesconilin kylästä. Helmi Järviluoma. Kirjoittajan hallussa.

Kirjallisuus

- Birdsall, Carol (2012) *Nazi Soundscapes. Sound, Technology and Urban Space in Germany, 1933–1945*. Amsterdam University Press.
<https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/34484> (luettu 17.12.2024).
- Blacking, John (1973) *How Musical is Man*. Seattle and London: University of Washington Press.
- Boyer, Dominic (2012) "From Media Anthropology to the Anthropology of Media." *The Sage Handbook of Social Anthropology*. Sage.
- Feld, Steven (1994) "From Schizophonia to Schismogenesis: On the Discourses and Commodification Practices of 'World Music' and 'World Beat'." *Music Grooves*. Toim. Steven Feld & Charles Keil. Chicago: University of Chicago Press.
- Feld, Steven (1996) "Waterfalls of song. An acoustemology of place in resounding in Bosawi, Papua New Guinea." *Senses of place*. Toim. Steven Feld & K. H. Basso. Santa Fe, NM: School of American Research Press, 91–135.

- Feld, Steven (2015) "Acoustemology". *Keywords in Sound*. Toim. David Novak & Matt Sakakeeny. Duke University Press.
- Gronow, Pekka (2010) *Kahdeksas taide. Suomalaisen radioilmaisun historia 1923–1970*. Helsinki: Avain.
- Groves, Paul (2024) *History of Radio Transmission in the UK*.
http://frequencyfinder.org.uk/History_Transmission.pdf (luettu 18.12.2024).
- Grønlykke Møllerup, Nina & Kytö, Meri & Ní Bhroin, Niamh (2024) "Sensory Media Anthropology". *Allegralab. Anthropology for Radical Optimism*.
<https://allegrallaboratory.net/sensory-media-anthropology> (luettu 18.12.2024).
- Hibberd, Matthew (2008) *The Media in Italy. Press, Cinema and Broadcasting from Unification to Digital*. McGraw-Hill: Open University Press.
- Hollander, Ed (1992) "The emergence of small scale media." *The Peoples's Voice. Local Radio and Television in Europe*. Toim. Nick Jankowski, Ole Prehn, James Stappers. London: John Libbey.
- Järviluoma, Helmi (2009a) "Soundscape and social memory in Skruv." *Acoustic Environments in Change & Five Village Soundscapes*. Toim. Helmi Järviluoma, Meri Kytö, Barry Truax, Heikki Uimonen & Noora Vikman. TAMK University of Applied Sciences, University of Joensuu, 138–153.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/802881/AEC-FVS-small%20%28002%29.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (luettu 20.8.2025).
- Järviluoma, Helmi (2009b) "The scythe-driven nostalgia – Agricultural ambiances in Bissingen." *Acoustic Environments in Change & Five Village Soundscapes*. Toim. Helmi Järviluoma, Meri Kytö, Barry Truax, Heikki Uimonen & Noora Vikman. TAMK University of Applied Sciences, University of Joensuu, 154–171.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/802881/AEC-FVS-small%20%28002%29.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (luettu 20.8.2025).
- Järviluoma, Helmi & Kytö, Meri & Truax, Barry & Uimonen, Heikki & Vikman, Noora (toim.) (2009a) *Acoustic Environments in Change & Five Village Soundscapes*. TAMK University of Applied Sciences, University of Joensuu.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/802881/AEC-FVS-small%20%28002%29.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (luettu 20.8.2025).
- Järviluoma, Helmi & Uimonen, Heikki & Vikman, Noora & Kytö, Meri (2009b) "Soundscapes in Change – from 1975 to 2000" *Acoustic Environments in Change & Five Village Soundscapes*. Toim. Helmi Järviluoma, Meri Kytö, Barry Truax, Heikki Uimonen & Noora Vikman. TAMK University of Applied Sciences, University of Joensuu, 224–281.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/802881/AEC-FVS-small%20%28002%29.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (luettu 20.8.2025).

- Kemppainen, Pentti (2001) *Radion murros. Julkisiradioiden kanavauudistus Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Kilpiö, Kaarina & Kurkela, Vesa & Uimonen, Heikki (2015) *Koko kansan kasetti. C-kasetin käyttö ja kuuntelu Suomessa*. SKS.
- Koiranen, Ilkka & Räsänen, Pekka & Södergård, Caj (2016) *Talous ja yhteiskunta* 3/2016 <https://labore.fi/wp-content/uploads/2016/10/ty32016KoiranenRasanenSodergord.pdf> (luettu 17.12.2024).
- Kuhn, Raymond (1995) *The Media in France*. London & New York: Routledge.
- Kurkela, Vesa & Lahti, Maija & Uimonen, Heikki & Heikkinen, Olli (toim.) (2009) "Medioitua vai medioimatonta?" *Musiikin suunta* 31(3), 3–5.
- Marek, Michael (2020) "German radio turns 100: a look back at its early years." *Deutsche Welle*. <https://www.dw.com/en/how-radio-became-a-cult-in-its-early-years-in-germany/a-55976446> (luettu 17.12.2024).
- Merriam, Alan (1964) *The Anthropology of Music*. Evanston: Northwestern University Press.
- Miller, Daniel (2023 [2018]) "Digital anthropology". *The Open Encyclopedia of Anthropology*. Toim. Felix Stein. <http://doi.org/10.29164/18digital> (luettu 17.12.2024).
- Morley, David (2012) *Television, Technology, and Culture: A Contextualist* <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10714421.2012.674459> (luettu 17.12.2024).
- Männistö-Funk, Tiina (2009) "Säveltulva kaupungissa. Gramofonimusiikki uudenlaisena kaupungin äänenä ja makukysymyksenä Helsingissä 1929". *Ennen ja nyt. Historian tietosanomat*. <https://journal.fi/ennenjanyt/article/view/108414> (luettu 20.8.2025).
- Pink, Sarah & Leder Mackley, Kerstin (2013) "Saturated and Situated: Expanding the Meaning of Media in the Routines of Everyday Life". *Media, Culture & Society* 35 (6): 677–91. <https://doi.org/10.1177/0163443713491298> (luettu 17.12.2024).
- Rothenbuhler, Eric (2008) "Media Anthropology as a Field of Interdisciplinary Contact". Working paper. https://www.philbu.net/media-anthropology/rothenbuhler_interdiscontact.pdf (luettu 17.12.2024).
- Schafer, R. Murray (toim.) (2009 [1977]) *Five Village Soundscapes*. The Music of the Environment Series. Vancouver, A.R.C. Publications. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/802881/AEC-FVS-small%20%28002%29.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (luettu 20.8.2025).
- Seppänen, Janne & Väliaverronen, Esa (2012) *Mediayhteiskunta*. Tampere: Vastapaino.
- SOCS (2009) Soundscapes and Cultural Sustainability <http://socsproject.blogspot.com> (luettu 17.12.2024).

- SOMECO (2025) "Sonic Mediations and Ecocritical Listening." *UEF*
<https://uefconnect.uef.fi/someco-aanen-medioituminen-ja-ekokriittinen-kuuntelu/> (luettu 13.5.2025).
- Tarvainen, Anne & Kytö, Meri (2024) "Pieni kuulijuus. Taustamusiikki ja äänellinen kaupunkitila toisinkuulijoiden kokemana". *Musiikki* 54:4, 43–69.
<https://musiikki.journal.fi/article/view/154727/100023> (luettu 19.12.2024).
- Uimonen, Heikki (2005) *Ääntä kohti. Ääniympäristön kuuntelu, muutos ja merkitys*. Tampere University Press. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/67535> (luettu 18.8.2025).
- Uimonen, Heikki (2009) "Stories of sounds – The narrated past of the Scottish village." *Acoustic Environments in Change & Five Village Soundscapes*. Toim. Helmi Järviluoma, Meri Kytö, Barry Truax, Heikki Uimonen & Noora Vikman. TAMK University of Applied Sciences, University of Joensuu, 194–209. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/802881/AEC-FVS-small%20%28002%29.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Uimonen, Heikki (2020) Sensobiography and Tangible Music. Theoretical and Methodological Approaches. *Musiikki* 50:4, 42–68.
<https://musiikki.journal.fi/article/view/101313> (luettu 17.12.2024).
- Uimonen, Heikki & Kilpiö, Kaarina & Kytö, Meri (2024) *Background Music in Finnish Urban Life*. Cambridge University Press.
<https://www.cambridge.org/core/elements/background-music-cultures-in-finnish-urban-life/D5D5EAE0F7638E719E347622FF22C7A9> (luettu 19.12.2024).
- Uimonen, Heikki & Järviluoma, Helmi (2023) Vanhenevien kansalaisten äänimuistojen välittyminen radion keskusteluohjelmassa. *Musiikki* 53:3, 38–61. <https://doi.org/10.51816/musiikki.137804> (luettu 19.12.2024).
- Vikman, Noora (2009) "On the mountains, from the mountains, to the mountains – Polyphonic pasts, spaces and places of singing in a North Italian village Cembra." *Acoustic Environments in Change & Five Village Soundscapes*. Toim. Helmi Järviluoma, Meri Kytö, Barry Truax, Heikki Uimonen & Noora Vikman. TAMK University of Applied Sciences, University of Joensuu, 116–137.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/802881/AEC-FVS-small%20%28002%29.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (luettu 20.8.2025).

Verkkolähteet

- BBC (2024) "History of the BBC". *BBC*
<https://www.bbc.com/historyofthebbc/timelines/1920s> (luettu 17.12.2024).
- BBCS (2024) *BBC Scotland*.
<https://www.bbc.co.uk/scotland/aboutus/wirelesstoweb/history/index.shtml> (luettu 17.12.2024).

- BBCF (2023) "France media guide". *BBC*.
<https://www.bbc.com/news/world-europe-17299010> (luettu 17.12.2024).
- BBCFi (2023) "Finland media guide". *BBC*.
<https://www.bbc.com/news/world-europe-17290044> (luettu 17.12.2024).
- BBCG (2023) "Germany media guide". *BBC*.
<https://www.bbc.com/news/world-europe-17301193> (luettu 17.12.2024).
- BBCI (2023) "Italy media guide". *BBC*.
<https://www.bbc.com/news/world-europe-17433146> (luettu 17.12.2024).
- BBCS (2023) "Sweden media guide". *BBC*.
<https://www.bbc.com/news/world-europe-17961251> (luettu 17.12.2024).
- BBCU (2024) "United Kingdom media guide". *BBC*.
<https://www.bbc.com/news/world-europe-18027956> (luettu 17.12.2024).
- Nauvo (2025) "Nauvo lyhyesti." *Pargas – Parainen*.
<https://www.pargas.fi/fi/nauvo-lyhyesti> (luettu 27.8.2025).
- OR (2024) "Scandinavia." *Offshore radio museum*.
<http://www.offshoreradiomuseum.co.uk/page5.html> (luettu 17.12.2024).
- Radio France (2025a) "De la TSF aux débuts de la radiodiffusion". *Radio France*.
<https://www.radiofrance.com/de-la-tsf-aux-debuts-de-la-radiodiffusion>
 (luettu 10.1.2025).
- Radio France (2025b) "Allo, allo, ici la station Radio PTT de...". *Radio France*.
<https://www.radiofrance.com/de-la-tsf-aux-debuts-de-la-radiodiffusion>
 (luettu 10.1.2025).
- RSS (2024) "Radio Scotland Story." *Offshore radio museum*.
<http://www.offshoreradio.co.uk/scot.htm> (luettu 17.12.2024).
- Skruv (2025) "Skruv" *Wikipedia*.
https://sv.wikipedia.org/wiki/Skruv,_Lessebo_kommun (luettu 27.8.2025).
- Statista (2025) "Television in Sweden - Statistics and Facts." *Statista*.
<https://www.statista.com/topics/5121/tv-market-in-sweden/>
 (luettu 3.12.2025).
- SVR (2024) "Sveriges Radios historia – år för år." *Sveriges Radio*.
<https://sverigesradio.se/artikel/sveriges-radios-historia-ar-for-ar>
 (luettu 19.12.2024).
- SVT (2024) "SVT:s historia." *Sveriges Television*.
<https://www.sverigesradio.se/artikel/key-moments-in-swedish-radio-history>
 (luettu 19.12.2024).